

Doğu Akdeniz’de Esnek İttifak Arayışları: Yunanistan, Güney Kıbrıs Rum Kesimi ve İsrail Örneği

Quest for Flexible Alliance in Eastern Mediterranean: Greece, Greek Cypriot Administration of Southern Cyprus and Israel Case

Mehmet Erkan KILLIOĞLU

Doç. Dr., Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü, ORCID: 0000-0002-3146-2609, Email: mehmeterkank@comu.edu.tr

Öz

Türkiye ile İsrail arasındaki dış politikadaki vizyon farklılaşması 2009 yılında Gazze’de yaşanan Hamas-İsrail çatışması sırasında belirginleşmiş, Mavi Marmara gemisine yapılan saldırı ile zirve noktasına çıkmıştır. İki ülke arasındaki ilişkiler kopma noktasına gelmiştir. İkili ilişkilerdeki kötüye gidişi fark eden İsraili politika yapıcılarının ilişkilerin tamamen kopmasını beklemeden, 2009 yılında Türkiye’yi çevrelemek için ikili ilişkilerinin kriz döngüsü içinde seyrettiği Yunanistan ve Güney Kıbrıs Rum Kesimi ile ilişkilerini geliştirme ve bu ülkelerin de katılımı ile esnek bir ittifak kurma yoluna gitmiştir. Esnek ittifak, Türkiye ve ondan algılanan tehdidin sınırlandırılması ve Doğu Akdeniz bölgesinde keşfedilen ve ekonomik değeri de olan enerji kaynaklarının kontrolü öncelikli olmuştur.

Anahtar Kelimeler: Doğu Akdeniz, İsrail, Türkiye, Münhasır Ekonomik Bölge, Enerji Kaynakları.

Abstract

The different visions in Turkey’s and Israel’s foreign policy became evident during the Hamas-Israel conflict in Gaza in 2009 and reached its peak with the attack on the Mavi Marmara vessel. Realizing the deterioration in bilateral relations, Israeli policy makers, without waiting for the relations to be completely severed, in 2009, in order to contain Turkey, decided to improve Israel’s relations with Greece and the Greek Cypriot Administration of Southern Cyprus and to establish a flexible alliance with them. Flexible alliance’s aim was to contain Türkiye and to control the energy resources discovered in the region.

Keywords: Eastern Mediterranean, Israel, Türkiye, Exclusive Economic Zone, Energy Resources.

Makale Türü / Article Type Araştırma Makalesi/Research Article	Başvuru Tarihi / Submitted 18.12.2024	Kabul Tarihi / Accepted 30.06.2025
Bu makaleye atıf için / To cite this article Kıllıoğlu, M. E. (2025). Doğu Akdeniz’de Esnek İttifak Arayışları: Yunanistan, Güney Kıbrıs Rum Kesimi ve İsrail Örneği. <i>Bölgesel Araştırmalar Dergisi</i> , 9(2), 149-170.		

Giriş

Türkiye, 2000’li yılların başlarından itibaren Ortadoğu’da daha etkin bir rol oynamak için dış politika vizyonunu revize etmiş ve bölgesel güç statüsünü güçlendirmek için çalışmaya başlamıştır. Bu kapsamda, Soğuk Savaş döneminde uyguladığı Batı dünyası merkezli ve tek boyutlu olarak yürüten dış politikasını değiştirmiş, içine Ortadoğu bölgesini de alan çok boyutlu yeni yaklaşımı uygulamaya koymuştur. Bu kapsamda Ortadoğu bölgesinin ve dünya siyasetinin gündeminden düşmeyen Filistin Sorunu gibi konularda aktif olarak rol almaya başlamış, bu konularla ilgili kendi yaklaşımlarını ve çözüm önerilerini ortaya koymaya ve bölgede oyun kurucu olmaya çalışmıştır (Evaghorou, 2018: 1-18). Bu vizyon ve yönelim değişikliği bölgenin önemli güçlerinden olan İsrail’i rahatsız etmiştir. İsrail dış politika ve strateji plancılarından bir kısmına göre, öncelikle ülkelerinin daha sonra da Ortadoğu bölgesindeki güvenlik ve statükonun korunması için Türkiye’nin olmazsa olmaz bir aktör olması İsrail yönetimini sıkıntıya sokmuştur. Farklılaşan güvenlik ve dış politika söylemleri çıkar çatışmasını beraberinde getirmiştir. Bu ayrışma 2009 yılında Gazze’de yaşanan Hamas-İsrail çatışması sırasında belirginleşmiş, İsrail’in bu olaydan sonra Gazze’ye uyguladığı ambargonun sonlandırılması için İstanbul’dan yola çıkan insani yardım malzemesi taşıyan sivil gemilerden oluşan filo ve yine filodaki Mavi Marmara gemisine yapılan ve 10 kadar Türk vatandaşının hayatını kaybetmesi ile sonuçlanan saldırı ile zirve noktasına çıkmıştır (Kösebalaban, 2010: 36-50; Barkey, 2011). İki ülke arasındaki ilişkiler kopma noktasına gelmiştir. Bu durumdan ekonomik, askeri ve stratejik açıdan zarara uğrayacağını gören İsrail ilişkileri düzeltmek için girişimlerde bulunmuştur ancak o dönemde Türkiye’nin yaşananlardan dolayı diplomatik olarak özür dilenmesi ve hayatını kaybeden vatandaşlarının ailelerine tazminat ödenmesi talebi ile karşılaşmıştır.

Ancak ikili ilişkilerdeki kötüleşmeyi gören İsrailli politika yapıcılarının ilişkilerin iyice kötüleşmesini beklemeden, 2009 yılında Türkiye’yi dengelemek ve çevrelemek için ikili ilişkilerinin kriz döngüsü içinde seyrettiği Yunanistan ve Güney Kıbrıs Rum Kesimi (GKRY) ile ilişkilerini geliştirme ve bu ülkelerin de katılımı ile esnek bir ittifak kurma yoluna gitmiştir. Bu çalışmada Neorealist teori perspektifinden İsrail-Yunanistan-GKRY üçlüsü arasında kurulan ve Türkiye’yi hedef alan esnek ittifak yapısı değerlendirilecektir. Esnek ittifak, tarafların üçüncü ülkelerle, bu üçüncü ülkeler Yunanistan ve GKRY tarafından Rum azınlıklarının yaşadığı ve önemli ticari ilişkileri ve Kıbrıs Sorunu gibi konularda siyasi destek sağladıkları Arap ülkeleridir, sorun yaşamamaları, keza tarafların birbirlerine karşı bağlayıcılığı olan sözler vererek teminat altına girmemeleri adına esnek bir yapı şeklinde kurulmuştur. İnformel olması sebebiyle askeri yönü zayıf kalan bu esnek ittifak yapısında öncelik Türkiye ve ondan algılanan tehdidin sınırlandırılması ve Doğu Akdeniz bölgesinde keşfedilen ve ekonomik değeri de olan enerji kaynaklarının kontrolü olmuştur. Zira Doğu Akdeniz bölgesinde enerji kaynakları rezervlerinin keşfinden sonra bölgenin askeri, stratejik kıymetinin yanına bir de ekonomik değer de eklenmiştir. Tüm bunların sonucu olarak da bölgenin önemi oldukça artmıştır (Prontera ve Ruszel, 2017: 145-162; Bornstein, 2018: 1). Bu yüzden de 2011 yılından bu yana İsrail, Yunanistan ve Güney Kıbrıs Rum Kesimi (GKRY) arasında özellikle Doğu Akdeniz ve enerji kaynakları ve bu kaynakların küresel pazara ulaştırılması konusunda bir iş birliği ortamı ortaya çıkmıştır. Her üç ülkenin de aralarındaki yakınlaşma sonucunda ortaya çıkan ittifak benzeri yapılanmaya girmesinde kendilerine has sebepleri vardır. Ancak her üçü için de

geçerli olan ortak sebep Türkiye ve enerji kaynakları ile enerji nakil hatları konusudur. Türkiye-Yunanistan ve Türkiye-İsrail ikili ilişkilerinde yaşanan gelişmeler ve Kıbrıs Sorunu bu ittifak benzeri yapının ortaya çıkmasında etkili olmuştur. Doğu Akdeniz’de yaşananlar ve yine Doğu Akdeniz’deki Münhasır Ekonomik Bölge (MEB)-Exclusive Economic Zone (EEZ) tartışmaları da bu birlikteliğin güçlenmesini sağlamıştır. Bu durumun tartışılacağı bu çalışmanın 3 temel sorunu vardır. Bunlar sırasıyla; Yukarıda ismi zikredilen bu üç ülke arasında iş birliğinin ortaya çıkmasının sebepleri nelerdir? İttifak benzeri bu yapıya yönelen tehditler nelerdir ve bu ittifak benzeri yapının niteliği nedir? Bu sorulara cevap bulabilmek için ismi sayılan üç ülkenin ve Türkiye’nin dış politika söylemleri güvenlik perspektifinden incelenecektir. Bu kapsamda konu ile ilgili çalışmalar, raporlar incelenmiş, birincil ve ikincil kaynaklara başvurulmuş ve bir arada kullanılmıştır. Çalışma sonucunda ortaya çıkan sonuç ise; İsrail-Yunanistan-GKRY üçlüsünün geleneksel bir ittifak anlayışı ile bir iş birliğine gitmek yerine aynen Çevresel Strateji Doktrini örneğine benzer bir şekilde enformel bir ittifak ilişkisi geliştirme yoluna gittikleridir. Bu sayede uluslararası ilişkilerde hareket serbestilerini korumaya çalışmışlardır. Tarafları bir araya getiren husus, tüm ittifak ilişkilerinde olduğu gibi ortak çıkar ve tehdit algısıdır. Ancak bu ittifakı klasik bir ittifaktan ayıran resmen duyurulmamış olmasıdır. Aynen 1990’lı yıllardaki Türkiye-İsrail antlaşmasında olduğu gibi burada da ortak tehdit algısı Türkiye ve onun güvenlik ve dış politika alanında yaptığı girişimlerdir. Ancak 2013’ten sonra Türkiye-İsrail arasındaki gerginliğin azaltılması çabaları bu ittifakın zayıf noktasını oluşturmuştur. Son olarak, bu esnek ittifak, aynen Çevresel Strateji Doktrininde olduğu gibi, İsrail’in kısa vadeli çıkarlarını gerçekleştirmek için geliştirilip, kullanmayı tercih ettiği bir özel ilişki yöntemi olmuştur. Bu yapı sayesinde taraflar hemen her alanda yakınlaşmak ve birbirini gözetmek ve ortak hareket etmek zorunda ve mecburiyetinde olmamıştır.

Kavramsal Çerçeve

Doğu Akdeniz’de sadece büyük devletler değil, Türkiye, İsrail, Yunanistan, Mısır, İsrail gibi bölge ülkeleri de etkilerini arttırmak ve özellikle enerji kaynakları keşifleri ile ortaya çıkan maddi zenginlikten daha fazla faydalanmak için rekabete girmişlerdir. Bu rekabet ve yarış kapsamında farklılaşan çıkarları dengelemek adına İsrail-Yunanistan-GKRY arasında ortaya çıkan esnek üçlü ittifak benzeri yapının incelenmesi için öncelikli olarak bu yapıyı zaruri hale getiren sebepleri ve ittifak benzeri yapının taraflarının bu özel ilişkiden bekledikleri faydanın ne olduğunun açıklığa kavuşturulması gerekmektedir. Bu noktada bu çalışmada gerek bu ittifak benzeri yapı gerekse de genel ittifak tanımlamasını yaparken Neorealist teori perspektifinden konuya yaklaşılabilecektir. Bu noktada Realizmin doğasından kaynaklanan temel teorik tartışma ve ön kabuller; devletlerin rekabetin oldukça yoğun olduğu bir ortamda var olmak için mücadele ettikleridir. Bu ortamda varlığını sürdürmek isteyen aktörler ortam anarşik yapıda olduğu için varlıklarını ve çıkarlarını güç mücadelesi yoluyla güvenceye almaya çalışmaktadırlar (Waltz, 1979: 105-107 ve 111-112; Gilpin, 1981). Bu teorinin her şeyi uluslararası ortamın anarşik yapısı ve devletler arasındaki rekabet ve güç mücadelesine bağlaması pek çok eleştiri almıştır. Ancak yaklaşım sayesinde, teorinin görmezden geldiği veya gereken değeri vermediği iddia edilen enerji-ekonomik kaynaklı yaklaşım genel tartışmanın çerçevesinden izole edilip, ayrı olarak incelenecektir. Neorealist kuramda ittifaklar ve uluslararası sistemdeki etkileşimleri her zaman sistemin merkezinde yer almaktadır. İttifak ilişkilerinin oluşumu,

sistemin anarşik yapısı ve doğasının kaçınılmaz bir sonucudur. Bu yüzden devletler uluslararası sistemi istikrarlı hale getirebilmek ve güvenliklerini sağlamak adına güç dengeleri yaratır ve bunlara yönelirler (Morgenthau, 1993: 197; Waltz, 2010: 118, 166). İttifaklar da bu güç dengesi çözümlerinden biridir. Ancak ittifakı oluşturan devletlerin birbirine benzer olması, aynı veya birbirine benzer çıkarları ve sebepleri olmasını gerektirmez. Ancak benzer, birbiri ile örtüşen amaçları olacaktır (Morgenthau, 1993: 198-199).

Güç devşirme-biriktirme stratejilerinin daha iyi anlaşılması noktasında Randall Schweller’in söylediklerini hatırlamak uygun olacaktır. Schweller’a göre devletin güvenliği ve bekası sadece tek motivasyon kaynağı değildir, buna ek olarak yapılacak faaliyetlerden fayda sağlamak (siyasi, askeri, ekonomik vs.) da önemli bir motivasyon kaynağıdır (Schweller, 1994: 82). Bu yüzden devletler arasındaki olası bir ittifakın taraflara eşit oranda olmasa da eş zamanlı olarak fayda ve güç sağlayacağını söyleyebiliriz. Bu yüzden maddi fayda devletin maddi gücünde de artışa sebep olacaktır. Güç konusundan ayrı olarak, Realizm literatüründe “diğer devletlerden korku” konusunda bir görüş birliği mevcuttur (Waltz, 2010: 166). Bu konu ittifakların ortaya çıkması konusunda önemli bir bileşen ve motivasyon kaynağıdır (Morgenthau, 1993: 199). Bu konuda Stephen Walt da benzer şekilde, güvenlik tehdidi konusunu ittifak tesisinde temel bileşen olarak görmektedir. Morgenthau ve Waltz’ın aksine, Stephen Walt, ittifakları güç dengesinde ortaya çıkan değişimlere verilen bir tepki yerine uluslararası güvenlik tehditlerine karşı verilen bir cevap olarak nitelendirir. Bu durumu Walt, “devletler tehditlere ve güce tek başına karşı koymak yerine ittifak kurmaya yönelirler” şeklinde açıklamıştır (Walt, 1987: 5). Walt’ın önermesinden yola çıkarak dış tehdit algısının yukarıda ifade edilen güç ve fayda ilişkisini tanımlayan ittifak arayışının arkasındaki motivasyonlardan birisi olduğunu ifade edebiliriz. Bu kabullerle bağlantılı olarak üzerinde sıklıkla farklı görüşler belirtilen Milli Güç hakkında da sosyal ve doğal etmenlerin bir bileşeni tanımlaması yapılmıştır (Jablonsky, 2010: 126-134). Bu çalışmada bu yüzden hidrokarbon vb. enerji kaynaklarına ve uluslararası siyasete olan etkilerine de değinilmiştir. Zira enerji kaynakları da milli gücün ayrılmaz bir parçası olarak tarif edilmektedir. Doğal kaynaklar devletlerin ekonomik gelişimine ve ekonomik kabiliyetlerine katkıda bulunacaktır. Bu katkı milli güce başarılı bir şekilde entegre edilebilirse, ülkenin dış politikası, güvenlik politikası ve ekonomik ilişkilerini de destekleyecektir (Jablonsky, 2010: 128-129).

Devletler, ülkelerini ve doğal kaynaklarını korumak ve uluslararası siyasette daha etkin rol oynayabilmek için enerji kaynaklarına ve bu kaynaklarını kontrolüne ihtiyaç duymaktadır. Bu sayede uluslararası siyaseti ve güç dengelerini yönlendirebilmektedirler. Bu yüzden enerji kaynaklı güvensizlikler ve tehdit algıları devletlerarası ilişkiler ile iş birliklerinde ve ittifak arayışlarında oldukça etkili olabilmektedir. Bu durum Doğu Akdeniz’de son yıllarda yaşanan enerji kaynaklarının kontrolü merkezli rekabette de etkili olmaktadır.

Akdeniz’de İsrail, Yunanistan ve GKRY Arasında Esnek İttifak İlişkisi

Güç, fayda ve tehdit üçlüsü İsrail-Yunanistan-GKRY üçlüsünün iş birliğinin arkasındaki itici güçtür. Ancak bu üçlü arasındaki ilişki daha önce ifade edilmiş olduğu üzere klasik bir ittifak tanımına tam olarak uymamaktadır. Zira üç ülke resmi bir ittifak antlaşmasına

imza atmamıştır. Bu yüzden bu çalışmada bu üçlü arasındaki ilişki esnek ittifak olarak tanımlanmıştır. Literatürde “quasi alliance” olarak da geçen bu esnek ittifak yapılanmalarının tek bir tanımı yoktur. Victor Cha’ya göre esnek ittifak, müttefik olmayan iki devletin üçüncü ve daha güçlü bir devleti ortak müttefik olarak paylaştıkları bir yapıdır (Cha, 2000: 262). Diğer bir tanıma göre kalıcı veya ad hoc güvenlik iş birliğidir. Formel bir savunma paktından farklı olarak bu yapı iki veya daha fazla sayıdaki devlet arasındaki örtük antlaşmadır (Sun, 2009: 68). İkinci tanım bu çalışmada incelenecek olan ilişki tarzını açıklamaya daha uygun gözükmektedir. Degang Sun, esnek ittifakın temelini farklı devletlerin yönetimleri ve elitleri arasındaki uzlaşmaya da bağlı olduğuna vurgu yapmıştır (Sun, 2009: 69).

Sun, ayrıca formel ittifaklar gibi esnek ittifakların amacının da ortak düşmanı caydırmak olduğunu ifade etmiştir. Bununla birlikte bu durum İsrail-Yunanistan-GKRY esnek ittifakı açısından bu derece bir kesinlik içermemektedir. Bu iş birliği ve çerçevesi esnek ittifak tanımının büyük kısmı ile örtüşmektedir. Ayrıca enformel yapı İsrail’in yaptığı benzer ittifaklarda olduğu gibi değişmeden kalmaktadır. Ek olarak ittifakın askeri kısmı fazla gelişmemiştir. Bu yön geri planda kalmıştır zira esnek ittifak fazla saldırgan bir tutum izlememiştir zira üçlü esnek ittifak saldırgan bir tutum takınıp bu askeri güçle de takviye edecek olursa ortaya çıkacak durumun, Türkiye’yi daha ciddi ve sert tedbirler almaya yönelteceği aşîkârdır. Bunun sonucundaysa Doğu Akdeniz’deki jeopolitik rekabet daha da artacaktır. Türkiye ile sorunu diplomasi yoluyla çözme ve yakınlaşma ihtimali de azalacaktır. Sonuçta Türkiye, İsrail-Yunanistan-GKRY üçlüsü Doğu Akdeniz bölgesinde kalan ülkelerdir ve coğrafi konumlarını da değiştirme ihtimalleri yoktur. Bu yüzden bir ülke ile ilişkileri, uzun vadede bile olsa düzeltme ihtimali göz ardı edilecek bir seçenek değildir. Bu özellikle de İsrail açısından rasyonel bir tutum değildir (Tziarras, 2015: 32-43). Buradaki analiz düzeyi bölgeseldir; bu bölge ise Doğu Akdeniz’dir. Bölgesel düzeyde analize önem verilmiştir zira bu analiz düzeyi, Soğuk Savaş’ın sona ermesinden sonra uluslararası güvenlik açısından artan bir şekilde önem kazanmıştır (Lake ve Morgan, 1997: 6; Buzan ve Waever, 2003). Her ne kadar Doğu Akdeniz ayrı bir coğrafi bölge olarak değerlendirilmese de bölgede hidrokarbon rezervlerinin keşfi, bölge ülkelerinin siyasi, ekonomik ve güvenlik ilişkilerine daha fazla ilgi gösterilmesine sebep olmuştur. Bu bölgesel ilgi Walt’ın dengeleme davranışı ile de uyumludur. Yine Stephen Walt’a göre bölge devletleri coğrafi yakınlık yüzünden diğer devletlerden gelebilecek olan tehditlere daha fazla açıktır. Bu yüzden de yerel güçlerden gelen tehditler, ittifak tesisi için önemli ve öncelikli motivasyonlardan birisidir (Walt, 1987: 168). Bölgeye ve bölge devletlerinin içişleri ve dış politikalarına büyük devletlerin etkisi ile Doğu Akdeniz’in jeopolitik ve jeoekonomik dinamikleri bölgenin önemini artırmaktadır.

Doğu Akdeniz’de Esnek İttifak ve Tarihi Arka Planı

Yukarıda ismi verilen üç ülke arasındaki esnek ittifak ilişkisi, güç-çıkar ve tehdit açısından değerlendirilmeye çalışılmıştır. Daha önce de ifade edilmiş olduğu üzere, Türkiye bölgedeki artan etkisi sebebiyle her üç ülke tarafından da tehdit olarak görülmektedir. Bu konu ile ilgili olarak Yunanistan ve GKRY’nin tehdit algısı; Türkiye’nin bu iki ülkenin ama özellikle de daha güçlü olan Yunanistan’ın uluslararası hukuktan kaynaklanan egemenlik haklarını ihlal etmeye çalıştığı ve bu kapsamda uluslararası hukuku manipüle etmeye çalıştığı yönündedir (Mazis ve Sgouros, 2012: 139-158). Enerji kaynakları ve bu kaynakların dünya pazarlarına ulaştırılması konusu da en

uygun ve optimum rotaların Türkiye toprakları ve karasuları üzerinden geçmesi sebebiyle bu algıya katkıda bulunmakta, enerji ticaretinden elde edilecek gelirin Türkiye’nin daha güçlenmesine katkıda bulunacağı düşüncesi bu üç devletteki husumeti ve tehdit algısını artırmaktadır.

Milli Gücün bileşenlerinden birisi olarak kabul edilen doğal kaynakların gelir elde edilmesi, askeri ve ekonomik güce katkı yapması gibi etkilerine ek olarak bir diğer katkısı daha vardır. Bu da devletleri birbirleri ile iş birliğine gitmeye teşvik edebilmesidir. Zira keşifleri, çıkarılmaları, işlenmeleri ve satışları için gereken bilgi birikimi ve altyapı da yardımlaşmayı ve destek almayı gerektirebilmektedir (Khadduri, 2012: 111-117; Zhukov, 2013; Adamides ve Christou, 2015a: 193-194). Bu durum Yunanistan ve GKRY için doğrudur zira bu iki ülke enerji kaynaklarının keşfi, çıkarılması ve işletilmesi konusunda tecrübeli değildir. İsrail, bu konuda nispeten daha tecrübelidir ve bu iki ülkeye göre daha gelişmiş bir enerji sektörü vardır. 2000’li yılların başlarından bu yana, Akdeniz’de ve Gazze açıklarındaki doğal yataklarının keşfinden sonra kendi kendine enerji açısından yeterli hale gelen İsrail, bu konuda tecrübe de kazanmıştır. Ek olarak İsrail, kendisini enerji konusunda dışa bağımlılıktan kurtaran ve 2000’li yılların ilk çeyreği içinde net bir enerji ihracatçısı durumuna getiren Doğu Akdeniz bölgesindeki enerji kaynaklarının işletilmesi ve küresel enerji pazarına arzı konusunda bölge ülkeleri ile iş birliği arayışında olmuştur (Karagiannis, 2016: 1-11). Bu kapsamda üretilen doğalgazın küresel pazara ulaştırılması noktasında gerekli olan doğalgaz sıvılaştırma ve aktarma merkezi ihtiyacı ortaya çıkmıştır (Evaghorou, 2020: 117). Bu noktada 1990’lı yıllardan beri Orta Asya petrol ve doğalgazının da Avrupa’ya ulaşım rotası olan Türkiye ekonomik ve teknik açıdan en uygun rota olmuştur (Baconi, 2017; Stergiou, 2019: 11-30). Ancak İsrail’le ayrılan çıkarlar sonucunda bozulan ilişkiler İsrail’i alternatif rota arayışına itmiştir. Bu noktada Akdeniz’in ortasında önemli bir aktarma ve depolama merkezi olma potansiyeli olacağı öngörülen GKRY alternatif olarak ortaya çıkmıştır (Evaghorou, 2020: 117). Bu alternatifin ortaya çıkışı ise 2019 yılının Ocak ayında Kahire’de Doğu Akdeniz’e kıyısı olan ve keşfedilen kaynaklara ev sahipliği yapan yedi ülkenin katılımıyla kurulan Doğu Akdeniz Gaz Forumu olmuştur. Bu yedi ülke Yunanistan, Mısır, Ürdün, Filistin, GKRY, İtalya, İsrail’dir. Bu yedi ülkenin forumu kurmaktaki ana amacı Doğu Akdeniz’i enerji merkezine dönüştürmek ve keşfedilen rezervlerin geliştirilmesini sağlamaktır (Özdemir, 2020 :343). Bundan bir yıl sonra, Ocak 2020’de, foruma üye GKRY, İsrail ve Yunanistan üçlüsü kendi aralarında Doğu Akdeniz Doğalgaz Boru Hattı Antlaşmasını imzalanmıştır (Atlas ve İstikbal, 2020: 194).

İsrail, Yunanistan, GKRY Üçlüsünün Türkiye ile Problemleri

Jeopolitik Üçgen adı da verilen İsrail-Yunanistan-GKRY esnek ittifakı veya diğer adı ile enerji üçgeni-eksen, her üç ülkenin de Türkiye ile olan sorunları sebebiyle özel ilgi gören bir durum olmuştur (Stavris, 2012: 87-102; Huber ve Tocci, 2013). Öncelikli sorunu olan GKRY’dir. Ancak sorunun kaynağı Türkiye değildir. Aksine temel sorun adadaki Kıbrıs Cumhuriyeti’nin 1964 yılında Rumlar tarafından ortadan kaldırılması ve Enosis Politikası kapsamında Yunanistan’a ilhak etme çabasıdır (Cankut, 2021: 71-87). Bu durumun önüne geçmek ve adadaki Müslüman-Türk nüfusun daha önce Birinci Dünya Savaşı vb. durumlarda olduğu gibi soykırıma uğraması ve yok edilmesini önlemek için Türkiye, kendisine Kıbrıs Cumhuriyeti’ni kuran antlaşmalarda tanınan garantörlük hakkını kullanmış ve 15 Temmuz 1974 tarihinde Nikos Sampson tarafından yapılan darbe ve

Enosis (Yunanistan'a ilhak) ilan edilmesi ve Türklere yönelik katliamların önlenmesi maksadıyla 20 Temmuz Barış Harekâtı düzenlenmiştir. Bunun sonucunda Ege ve Akdeniz ile ilgili irredentist planları bozulan Yunanistan'la ikili ilişkiler bozulmuştur. GKRY ile ise Avrupa Birliği tarafından üye olarak birliğe alınmasına kadar ikili ilişkiler neredeyse hiç olmamıştır ve üyelikten sonra da GKRY resmen tanımamıştır (Evaghorou, 2020: 117). Yunan yayılcılığı sonucunda ortaya çıkan bu durum yüzünden Türkiye, Yunanistan ve GKRY için en önemli iç ve dış tehdit durumdadır. Adadaki Türk askeri varlığı ve Türkiye'ye olan coğrafi yakınlık da Türkiye'yi öncelikli tehdit haline getirmektedir (Tank, 2005: 169-176). Zayıflığı sebebiyle GKRY varlığını sürdürebilmek için büyük devletlerle ittifak yapmaya önem vermekte ve bu sayede Türkiye'ye karşı denge kurmaya çalışmaktadır (Nugent, 2006: 51-71). Bu nokta Yunanistan'la paylaştıkları ortak bir vizyondur demek yanlış olmayacaktır. İsrail'le iki ülkenin yakınlaşmasının sebeplerinden biri olarak gözükmektedir.

Benzer bir şekilde Türk-Yunan ilişkileri de Batı Trakya konusu, Ege'deki adaların statüsü ve durumu, Ege'deki karasuları yetki alanı ve kıta sahanlığı, deniz hâkimiyet alanları konuları sebebiyle yıllardır istikrarsızdır (Aydın ve Yfantis, 2004; Heraclides, 2010). 1996 yılında yaşanan Kardak Krizi'nde olduğu gibi bir anda bozulma ve tırmandırmaya girmeye de meyyaldir. Bu konu ile ilgili yapılan çalışmalarda genel kabul gören kanının da gösterdiği üzere coğrafi yakınlık, askeri gerginlikler ve tarihi önyargılar ve hayaller Yunanistan'ın Türkiye ile ilgili yaklaşımlarını etkilemekte ve şekillendirmektedir (Dokos ve Tsakonas, 2003: 9-35; Ayman, 2004: 220-224). İsrail'e gelince, Türkiye ile ilişkileri 2002-2010 yılları arasındaki dönemde nispeten iyidir. İki ülke 1996 yılında bir dizi antlaşma imzalamıştır (Brom, 2011: 57-64). 2010 yılında yaşanan Mavi Marmara saldırısından sonra Ankara'da yaşanan jeopolitik tercihlerdeki değişimden sonrasında Türkiye, Filistin Davasına daha aktif şekilde destek vermeye başlamıştır (Brom, 2011: 57-64; Kösebalaban, 2010: 36-50). Bu değişimin de temel sebebi 2000'li yılların başlarından itibaren Türkiye'nin bölgesel güç olma adına geleneksel Ortadoğu politikasını değiştirmeye başlamasıdır. Ortadoğu'daki sorunlarda taraf olmama şeklinde formüle edilen geleneksel Ortadoğu politikası bırakılmış ve Filistin Sorunu vb. bölgesel sorunlarda daha aktif rol oynanmaya başlanmıştır. Bu durum İsrail'le olan ilişkiler konusunda benzer bir süreç izlemiş, Filistin konusunda açıkça ortaya çıkan çıkarların farklılaşması durumu bölgesel güvenlik politikaları konusunda kendisini göstermiştir (Zisser, 2019: 234; Evaghorou, 2020: 121). Ek olarak Türkiye, Doğu Akdeniz'de, Gazze Şeridi'nin açıklarında yer alan enerji kaynakları ile ilgili keşif, üretim ve pazarlama faaliyetleri sebebiyle İsrail'i eleştirmiştir (Abadi, 1995). Türkiye'nin Ortadoğu bölgesine yönelik artan ilgisi ve yaklaşma isteği, 1950'li yıllardaki Çevresel Pakt döneminde olduğu gibi, Türkiye'nin güvenilmesi zor bir ülke olduğu düşüncesini, özellikle İsrail açısından güçlendirmiştir. Türkiye'nin İsrail'le olan savunma ilişkileri durdurulmuştur ancak ticari ve ekonomik ilişkiler kesintiye uğramadan devam etmiş, hatta 2011-2014 yılları arasındaki dönemde daha da artmıştır (Çağaptay ve Evans, 2012). 2013 yılında dönemin ABD Başkanı H. Barack Obama'nın arabuluculuk yapması sonrasında İsrail, Türkiye'den Mavi Marmara saldırısı için özür dilemiştir. İsrail yönetiminin bunu kabul etmesinin sebebi ise gayet açıktır; Doğu Akdeniz bölgesinde önemli bir konumda olan ve Avrupa pazarına giden enerji nakil hatları topraklarından geçen Türkiye ile yakınlaşmak ve Avrupa'ya doğalgaz satışı için bu altyapıdan faydalanmak. Bu kapsamda İsrail,

Türkiye’nin talebi üzerine Gazze’ye uygulanan ambargoyu da bir süreliğine kaldırmıştır. Ancak bir süre sonra ambargo yeniden uygulanmaya başlamıştır (Ravid, 2014).

Türkiye-İsrail ilişkileri 2008-2009 Gazze Savaşı ile bozulmaya başlamıştır. Bunun da önemli sebeplerinden birisi Türkiye’nin özellikle Doğu Akdeniz’deki konumunu, 2006 yılında ilk kez ilan etmiş olduğu Mavi Vatan Doktrini ile bağlantılı olarak güçlendirmeye çalışmasıdır (Evaghorou, 2020: 113). Bölgede etkisi arttırmak ve varlığını daha fazla hissettirmek isteyen Türkiye, savaş ve savaşta tutumu yüzünden İsrail’i eleştirmiştir. İsrail’i, Türkiye’nin Doğu Akdeniz ve Ege’de rakibi olan Yunanistan ve GKRY ile yakınlaşmaya iten de olgu da bu bozulan ilişkiler olmuştur. 2011 yılında bu üçlü ilişkiler ağının ortaya çıkması Türkiye-İsrail ilişkilerinin daha ciddi şekilde bozulmasına yol açmıştır. Bu durum sonucunda Türkiye’nin başta ABD olmak üzere Batılı ülkelerle ilişkileri bozulmuştur (Evaghorou, 2020: 113). 2011 yılı itibarıyla İsrail, Türkiye’yi olası bir müttefik değil, tehdit olarak görmeye başlamıştır. Bunun bir dizi sebebi vardır. Bu sebepler ise şunlardır:

- Türkiye’deki AK Parti iktidarının Filistin Devletini desteklemesi,
- Türkiye’nin İsrail’e ambargo uygulaması ve Doğu Akdeniz’de yeni geliştirilmeye başlanan Mavi Vatan konsepti kapsamında kalıcı bir deniz gücü bulundurma yönündeki girişimleri,
- Aynı dönemde Türkiye’nin İran’la gelişen ilişkileri. Tüm bu sayılanlar sebebiyle iki ülke ilişkileri oldukça gergin bir döneme girmiştir (Tizarras, 2016: 414; Zisser, 2019: 234).

Tehditler ve Beklentiler

İsrail-Yunanistan-GKRY esnek ittifakı Yukarıda ismi zikredilen üç ülkenin Türkiye’den kaynaklanan tehdit algısı ve doğal kaynakların kontrolünü ele geçirme isteği üçlü arasındaki yakınlaşma ve informal iş birliğinin arkasındaki temel motivasyonlardır. Bu sayılanlara ek olarak aşağıda sayılan konular da üçlü arasındaki yakınlaşmayı teşvik etmiştir. Bunlar:

- Türkiye-İsrail ilişkilerinin bozulması,
- Akdeniz’de doğalgaz ve petrol rezervlerinin keşfi.

Türkiye-İsrail ikili ilişkileri bozulmasaydı, İsrail-Yunanistan-GKRY ilişkileri bu derece gelişir miydi, özellikle de enerji konusunda iş birliği çabaları desteklenir miydi, sorusu akıllara gelmektedir. Bu sorular İsrail açısından önemlidir zira İsrail’in enerji konusundaki planları sayılan ilişkilerin gelişmesinde etkili olmuştur. İsrail’e özel bir önem vermek gereklidir zira ittifak benzeri bu yapının kurucusu ve ne güçlü taraftır. GKRY ve Yunanistan arasında eskiden beri bir iş birliği ve koordinasyon mevcuttur. Ancak bu durum denkleme İsrail de eklenince daha farklı bir boyut almıştır. Enerji kaynakları bu denklemden sabit değişken olsa da İsrail’in katkısı değişken bir faktördür ve Türkiye ile bozulan ilişkilerinin bir sonucudur. Bu yüzden üçlünün özel ilişkilerini etkileyebilecek tehditlerin açıklığa kavuşturulabilmesi için Türkiye-İsrail ilişkilerinin irdelenmesi ve yakından takip edilmesi gerekmektedir (Adamides ve Christou, 2015b: 182).

Türkiye'yi bu üç ülke için güvenlik tehdidi haline getiren mevcut sebeplere ek olarak, 2011-2015 yılları arasındaki dönemde ortaya çıkan gelişmeler de bu ilişkilerin ve esnek ittifakın sürmesini sağlamıştır. GKRY'nin tek taraflı olarak ilan ettiği kıta sahanlığında hidrokarbon rezerv arayışı Türkiye'nin tepkisine sebep olmuştur zira GKRY'nin ilan ettiği MEB ve hidrokarbon rezervi arayışları Türkiye'nin karasularını ihlal eder hale gelmiştir (Smith, 2011; Khadduri, 2012: 116). Bu duruma tepki olarak Türkiye, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti (KKTC) kendi deniz yetki alanlarını belirleyen bir antlaşma yapma yoluna gitmiştir. Ek olarak Türkiye, GKRY'yi adanın ve 1964 yılında Rumlar tarafından tarih sahnesinden silinen Kıbrıs Cumhuriyeti'nin resmi temsilcisi olarak tanıyan AB'yi ilişkileri dondurmakla tehdit etmiştir. Bu kararını da uygulamıştır (Burch, 2011). Bu durumla irtibatlı olarak, Türkiye'nin adadaki konumunu güçlendirme çabaları GKRY'nin saldırgan tavırlarının artmasını beraberinde getirmiştir. Bu dönemde Türkiye resmi kanallardan yaptığı açıklamalarla, GKRY'nin kendi hükümlerlik alanına müdahil olmaya çalıştığı ve bir oldubitti ile kazanımlar sağlamaya çalıştığı fakat bunların hiçbirinin Türkiye tarafından tanınmadığı ve kabul edilmeyeceği uluslararası kamuoyuna ilan edilmiştir. Bu amaçla Türkiye 2014 yılında Navigational Text (NAVTEX) ve Kıbrıs'ın güneyinde kalan bölgede sismik araştırma yapılacağını ve bu amaçla Barbaros gemisinin, savaş gemileri eşliğinde bölgeye gideceğini ilan etmiştir (Stearns, 2014). Bu girişimler GKRY'nin tehdit algısını güçlendirmiştir (Tziarras, 2016: 415). Türkiye'nin Kıbrıs Sorununun çözümü kapsamında Müslüman ülkelerin KKTC'yi tanıma ve ilişkilerini geliştirme yönündeki çağrısı, AB'nin sorunun çözümü için GKRY'ye baskı yapmasını talep etmesi, GKRY tarafından hep Türkiye'nin GKRY'yi açık bir şekilde itibarsızlaştırma çabası olarak değerlendirilmiştir (Hürriyet Daily News, 2012). Bu yüzden GKRY'nin en büyük korkusu Türkiye'nin adada kalmasıdır (Bryant ve Yakinthou, 2012).

Buraya kadar aktarılanları kısaca özetlemek gerekirse; enerji sektöründe yaşanan gelişmeler ve yeni rezerv keşifleri bu konudaki rekabeti, güvensizlikleri ve tehdit algılarını artırmıştır. Geleneksel güvenlik algısına katkıda bulunan bu gelişmeler, GKRY'yi dış destek aramaya yöneltmiştir. Bu açıdan bakıldığında Yunanistan ve İsrail ile olan iş birliği GKRY'nin askeri kapasitesi ve savunma gücü gibi maddi imkânlarının da gelişmesini beraberinde getirmiştir. Ülkenin o dönemde içinde bulunduğu ekonomik kriz sebebiyle, önemli bir gelir kaynağı olan enerji kaynaklarının keşfi ve küresel enerji pazarına arzı ekonomik darboğazdan çıkış ve bağımsızlığın korunması için önemli bir destek ve çözüm yolu olarak görülmüştür. Konuya Yunanistan perspektifinden bakılacak olursa, ülkenin bölgesel aktörlerle iş birliğine gitmesinin birden fazla sebebi mevcuttur. Ekonomik ve siyasi kriz en önemli ve değişmeyen sebeptir (Heraclides, 2010: 167-193). Zira bu kriz sebebiyle Yunanistan'ın bölgede etkisi ve güç projeksiyonu yapma imkânı kısıtlanmıştır (Tziampiris, 2013: 27-40). Ek olarak Yunanistan'ın Ege ve Akdeniz'de kendi petrol ve doğalgaz arama faaliyetleri, deniz yetki alanlarının belirlenmesini bir zaruret haline getirmektedir. Ancak Yunanistan'ın Doğu Akdeniz'deki MEB'de bulunan enerji kaynaklarının keşfi, çıkarılması ve uluslararası pazarlara ulaştırılması ile ilgili kapsamlı bir planı bulunmamaktadır (Evaghorou, 2020: 114). Bu da ülkenin Türkiye ile rekabet etmeyi öncelikli amaç edinmesi sebebiyle gözden kaçırdığı bir noktadır. Yunanistan, geleneksel olarak Türkiye ile olan anlaşmazlıklarında avantaj elde etmek ve imkân bulursa kendi çözümünü dayatmak için, kendisine destek olacak ve güvenliğini artırmasını sağlayacak, İsrail, Mısır vb. bölgesel müttefikler arayışında olmuştur.

Yunanistan, kronik ekonomik sorunlarından kaynaklanan sorunlarla baş edebilmek ve Türkiye ile olan rekabet yarışından kopmamak için GKRY ve İsrail’le ilişkilerini geliştirmeyi en uygun çözüm olarak görmüştür. Ekonomik durumundan kaynaklanan zayıflığı savunma ve enerji alanlarında iş birliğini içermesini amaçladığı bu yeni stratejik çerçeve ile kapatmayı amaçlamıştır (Stergiou, 2013: 487-499; Tziarras, 2016: 407-427; Evaghorou, 2020: 114).

Yunan bakış açısına göre Türkiye, Ege konusuna önem vermektedir. Resmî açıklamalar ve haritalar gibi görsel materyallerle iddiasını desteklemekte, MEB ve kıta sahanlığı konularında kendi görüşünü uluslararası kamuoyuna duyurmaya çalışmaktadır. Ancak Yunanistan bu hamlelerin kendisinin Ege Denizi’ndeki egemenlik haklarının ihlal edilmesi anlamına geldiği iddiasındadır (Heraclides, 2010: 167-193). Diğer taraftan İsrail, İran’la olan rekabeti, Ortadoğu’daki nazik durumu sebebiyle her zaman bölgede ittifak yapabileceği ve bir eksen oluşturabileceği potansiyel müttefik ülkeler arayışında olmuş ve kendi etki alanını genişletmeye çalışmıştır. Bu da ittifakın önemli ortak noktalarından birisidir: İsrail de aynen Yunanistan ve GKRY gibi olaylara güç, fayda ve tehdit odaklı olarak yaklaşmakta, kendi ile benzer yaklaşımları paylaşan ortaklar aramaktadır. Bu yüzden İsrail, Türkiye ile ikili ilişkiler kötüleştikten sonra potansiyel müttefik arayışına hız vermiştir (Inbar, 2013: 156). Yeni bir ittifak yapılanması, Türkiye de dâhil olmak üzere, bölgedeki rakiplerden gelebilecek tehditleri dengelemede etkili olacak, gelişen ekonomik ilişkiler de ticaret hacminin artmasını sağlayacaktır. Bu durum elbette enerji kaynakları konusunda da yansımaları olacak, İsrail bu yeni pazarlara enerji kaynakları da satabilecektir. Ancak Türkiye, İsrail açısından önemli bir ülkedir. Zira İsrailli politika yapıcılar arasında bulunan Türkiye ekolü taraftarlarına göre İsrail’in bölgede güvenliğinin sağlanması ve korunması için Türkiye ile yakın işbirliği içerisinde olunması bir zorunluluktur (Catignani, 2005: 245-264; Inbar, 2012: 59-73). Bu ekol özellikle 90’lı yıllarda etkili olmuş, 1998 yılındaki yakınlaşma ve gizli anlaşma sürecinin destekçisi olmuştur. En bilinen isimlerinden birisi İsrail Başbakanı Benjamin Netanyahu olan bu ekol ve ekolün taraftarları Yahudi siyasetindeki sertlik yanlılarından oluşmakta, Filistin barış süreci ve barış için toprak verilmesi konularına kesinlikle karşı çıkmaktadır (Hadar, 2001: 24-27). Bu noktada da 2010 yılında ilişkilerin bozulmasına yol açan açmazda düşmektedirler. Ek olarak İsrail’in Türkiye ile olan ilişkilerindeki ilerleme İsrail’in Orta Asya’ya girmesini kolaylaştırmıştır. Bu duruma ek olarak bu dönemde İsrail’in Türkiye olan ilişkileri İsrail’in gelişen İran tehdidi ve bu tehdidi dengeleme çabasına da olumlu katkıda bulunmuştur (İsmayilov, 2013: 69-76; Susser, 2014: 235). Ancak ikili ilişkilerin özellikle İsrail’de 2009 yılından sonra iktidara gelen aşırı sağcı iktidarların Türkiye ile ulusal çıkarların farklılaşmasından ve Mavi Marmara Olayı ile bozulmasından sonra Türkiye, İsrail’in Orta Asya ve Kafkasya’daki etkisini azaltmaya çalışmıştır (İsmayilov, 2013: 69-76; Alpher, 2015). Bunun da en önemli sebebi Türkiye’nin özellikle Orta Asya ve Kafkasya’da bağımsızlığını kazanan yeni cumhuriyetlerle gelişen ticari, siyasi bağlantıları ve Türkiye’nin bu ülkelerin en önemli ticaret ortaklarından birisi haline gelmesi sonucunda farklılaşmaya ve ayrışmaya başlayan ulusal çıkarlardır (Pinfold ve Peters, 2021: 25-49). Bu noktada Türkiye ile bozulan ilişkiler İsrail açısından olumsuz etkisi olan bir gelişme olmuştur (Susser, 2014: 235). Bu yüzden de Türkiye’yi yeni Çevresel Stratejisi kapsamında kontrol altında tutmak isteyen İsrail, Güney Kıbrıs Rum Kesimi (GKRY) ve Yunanistan’ı da Türkiye’ye karşı kullanmaya çalışmaktadır (Biskhu, 2009: 295-314). GKRY ve Yunanistan, İsrail’in

ihracatçısı haline geldiği ve hâlihazırda Mısır ve Ürdün'e sattığı doğalgazı Avrupa ve dünya pazarına ulaştırmada alternatif rota olarak kullanmaya çalışmıştır (Karbuz ve Baccarini, 2017; Macaron, 2019). Ancak Doğu Akdeniz'de GKRY ve Yunanistan kıta sahanlığından geçmesi planlanan olası doğalgaz boru hattı hem maliyeti hem de Türkiye'nin Mavi Vatan stratejisi sebebiyle akim kalmıştır.

İsrail, Türkiye ile ilişkilerini düzeltme yoluna girmeden önce, Türkiye, İsrail'in bölgede izlediği politikaları sert bir şekilde eleştirmiş, bu ülke ile olan diplomatik ilişkilerinin derecesini düşürmüş, diplomatik açıdan İsrail'e tavır almıştır. Bu tutuma Türkiye'nin, 2012 yılında ABD'nin Chicago şehrinde düzenlenen NATO Zirvesine İsrail'in katılımını engellemesi iyi bir örnektir. Bu durum 2013 yılındaki özürden sonra değişmeye başlamıştır. Ancak İsrail, Mavi Marmara saldırısı ile ilgili özür dilese de Türkiye, Filistin konusunda İsrail'in tutum ve politikalarını eleştirmeye devam etmiştir (Zisser, 2019: 234; Dombey, 2024).

Esnek İttifak ve İş Birliği İmkânları

İsrail-Yunanistan-GKRY üçlüsü arasında oluşturulan esnek ittifak, siyasi, ekonomik, askeri ve enerji kaynakları ile ilgili konularda iş birliğini amaçlamıştır. İttifak benzeri bu yapının ilk faaliyete geçiş tarihi 2009 yılıdır. Bu dönemde İsrail ve Yunanistan başta askeri iş birliği olmak üzere diğer konuları da içine alan bir antlaşma imzalamıştır. Bu antlaşmayı terörizm konusunda stratejik güvenlik iş birliği için ortak bir komite kurulması ve 2011 yılında bir güvenlik iş birliği antlaşmasının imzalanması takip etmiştir (Midkiff, 2012: 49). Bu sayılanları 2015 yılında yeni bir güvenlik iş birliği antlaşmasının imzalanması takip etmiştir (Middle East Monitor, 2015). 2023 yılında da bu durum diplomatik bir ittifak halini almıştır (Özkan, 2023; Vural, 2023).

Benzer şekilde GKRY ve İsrail, 2012 yılında askeri iş birliği ve savunma konusunda bir antlaşma imzalamıştır. Taraflar 2015 yılında kurulan bir iş birliği komitesi ile bu iş birliğini daha da güçlendirme yoluna gitmiştir. Askeri ve savunma iş birliğini enerji alanında yapılan iş birliği antlaşması takip etmiş ve desteklemiştir. Yukarıda çerçevesi çizilen bu süreç bu üç ülke arasındaki ittifak benzeri yapının ortak noktası ve omurgasıdır (Adamides ve Christou, 2015a: 196). Bu özel ilişkilerin bir sonucu olarak "EuroAsia Interconnector" adı verilen ve İsrail ve GKRY doğalgazından üretilecek elektriğin Avrupa'ya ihracatını öngören bir derin deniz enerji nakil kablosu döşenmesi konusunda uzlaşmıştır (Fisher, 2012). Keza bu enerjinin üretimi ve yine çıkarılacak olan doğalgazın Avrupa pazarına satışı için GKRY'nin Afrodite ve İsrail'in Leviathan ve Tamar doğalgaz sahalarının geliştirilmesine yönelik projeler hazırlanmasına karar verilmiştir (Cohen, 2011; Evripidou, 2013; Henderson, 2013). Tüm bunları sonucunda GKRY yetkilileri Yunanistan'dan daha çok İsrail'e güvendiklerini, "Yunanlılar kardeşimiz olabilir ama İsrailliler üç dakika içinde Kıbrıs'a gelebilirler" sözüyle açıklamıştır (Firik, 2025).

Bu özel ilişkide, daha önce de ifade edildiği üzere, her aktörün kendi bireysel motivasyonlarına ek olarak Türkiye tehdidi hepsini ortak paydada buluşturan faktör olmuştur. Bir diğer önemli motivasyon kaynağı da enerji kaynakları ve sağlayacakları gelir ve refahtır. Bu üç ülke esnek bir ittifak yapısı altında diplomatik, askeri ve ekonomik çabalarını bir araya getirmeye çalışsa da İsrail'in muhalefeti sebebiyle resmi bir antlaşma haline dönüştürememiştir. İsrail'in öncelikli amacı bu esnek ittifakla Türkiye'ye şantaj yapmaktır. Resmi bir ittifakın iki ülkenin bozulan ilişkilerini daha çıkmaza sokacağı

açıktır. Yunanistan’ın Arap Dünyası’nda hem diasporaları hem de bu diasporalar üzerinden tesis etmiş olduğu siyasi ve ekonomik imtiyazları vardır. Bu imtiyazları İsrail’le yapılacak resmi bir antlaşma ile kaybetmek doğru bir hamle olmayacaktır. Yunanistan keza enerji temininde de özellikle Akdeniz havzasındaki Arap ülkelerine, coğrafi yakınlık ve nakliye masraflarının düşük olması sebebiyle bağımlıdır. Benzer saikler GKRY için de doğrudur bu yüzden her üç ülke de karşılıklı çıkan bu kısıtlamalar sebebiyle ittifakı resmileştirmek ve askeri yönünü resmen güçlendirmekten kaçınmışlardır.

Üçlü yapının arasındaki ittifakın ve bu ittifakın önem derecesinin her ülkenin Türkiye ile olan ilişkilerinin durumuna göre şekillendiğini söyleyebiliriz. Konuya realist bir bakış açısıyla yaklaşılacak olursa, Kıbrıs Sorunu, Türk-Yunan ilişkilerindeki diğer ihtilaflı konular Yunanistan’ın istediği şekilde çözülmeden bu ülkenin memnun olması ve Türkiye’ye yönelik tehdit algısının ortadan kalkması neredeyse imkânsızdır. İki ülke arasında süregiden gerginlikleri kendi çıkarına kullanmaya çalışan taraf ise İsrail olmuş, kendisini her iki tarafa da önemli bir müttefik ve denge unsuru olarak takdim etmeye çalışmıştır. Ancak İsrail’in uzun süreli olmayan ve kendini taahhüt altına sokmaktan kaçınan ittifak stratejisi, müttefikleri ve esnek ittifak stratejisine yönelik ilk tehdittir. Türkiye’yi yalnızlaştırmak ve siyaseten zor duruma düşürmek için Yunanistan ve GKRY ile iş birliğine giden İsrail, amacına ulaştıktan sonra bu ittifakı geri plana çekip rahatlıkla Türkiye ile yakınlaşmayı deneyebilir. Bu da ittifakın varlığına yönelik ikinci önemli tehdit olarak karşımıza çıkmaktadır zira İsrail kimseye güven vermeyecek derecede esnek hareket etmektedir. Yunanistan-GKRY ikilisinin bu endişesi gerçeğe dönüşmüş ve 2013 yılından itibaren İsrail, Türkiye ile ilişkilerini iyileştirmek için adımlar atmaya başlamıştır ancak bunu yaparken Yunanistan ve GKRY ile olan informel ittifakını hemen sona erdirmemiştir. Bu yıl üç devler Doğu Akdeniz’de ortak bir deniz tatbikatı düzenlemiştir. Aynı dönemde İsrail’in GKRY Büyükelçisi Michael Harari, Türkiye-İsrail ilişkilerindeki gelişmelerin İsrail-GKRY ikili ilişkilerini etkilemeyeceğini ifade etme ihtiyacı duymuştur. Daha da önemlisi, GKRY Cumhurbaşkanı Nicos Anastasiades İsrail’e bir ziyarette bulunmuş, bu ziyaretten sonra ilişkiler daha güçlendiği görülmektedir. Dönemin İsrail Başbakanı Benjamin Netanyahu de bu gezi sırasında Anastasiades’e iki ülkenin ilişkilerinin artarak devam edeceği sözünü vermiştir (Lev, 2013). Bu durumun tescili için üç ülke arasındaki askeri tatbikatlara devam edilmiştir. Bunlardan İsrail ile GKRY arasında olanlar özellikle önemlidir zira İsrail bunları kullanarak Türkiye üzerinde baskı kurmaya çalışmıştır (Cohen, 2013).

İsrail’in Mavi Marmara saldırısından dolayı özür dilemesinden sonra iki ülke arasındaki gerginlik azalmaya başlamıştır. Bu noktada Türkiye, İsrail açısından bir güvenlik tehdidi olmaktan çıkmaya başlamıştır. Ek olarak, yine bu dönemde Türkiye ile İsrail’in, Suriye İç Savaşı konusundaki güvenlik algıları ve çıkarları da bir dereceye kadar örtüşmeye başlamıştır (Demirtaş, 2015). Bu da ikili ilişkilerdeki gerilim azaltılmasında etkili olmuştur. Ancak ortaya çıkan sınırlı yakınlaşma üçlü ittifakı tehdit etmemiştir. Esnek ittifakla ilgili bir diğer konu da üçlü ittifakı jeopolitik önceliklerin şekillendirmiş olmasıdır. Türkiye, İsrail ve GKRY arasındaki güvenlik konuları karmaşıktır ve enerji kaynaklarının kontrolü ve hâkimiyeti sebebiyle de dışlayıcı bir özelliktedir (Adamides ve Christou, 2015b: 182). Bu açıdan bakıldığında, İsrail tarafların her biri ile ayrı ayrı iş birliğine gidebilmekte ve aralarındaki anlaşmazlıklar sebebiyle tarafları birbirlerine karşı

kullanabilmektedir. Üçlü arasındaki iş birliği ve ittifak ilişkisinin de esnek bir tabana dayanmasının bir diğer sebebi de bu noktada ortaya çıkmaktadır. Zira İsrail açısından fayda oldukça fazladır bu yüzden de Türkiye’den gelecek, özellikle güvenlik ve enerji kaynaklarının küresel pazarlara optimum bir şekilde ulaştırılması noktasındaki fayda sebebiyle, İsrail GKRY ve Yunanistan’la olan ilişkilerini azami seviyeye çıkarmaktan ve Türkiye’nin husumeti kışkırtmaktan kaçınmıştır. Bu yüzden İsrail ve GKRY hassas siyasi konularda açıktan pozisyon almaktan çekinmişlerdir (Adamides ve Christou, 2015a: 197; Tziarras, 2015: 32-43). Bu şekilde taraflar hareket serbestilerini korumaya çalışmıştır.

İsrail, Yunanistan, GKRY ittifakı, özellikle GKRY yetkililerinin İsrail’e Yunanistan’dan daha fazla güvindiklerini ifade etmeleri ile daha farklı bir yöne doğru evrilmektedir (Firik, 2025). Türkiye’yi Doğu Akdeniz’de iki taraftan kuşatmayı amaçlayan bu iş birliği veya ittifaka karşı Türkiye Mavi Vatan Doktrinini ilan etmiş, bu bağlamda Libya ile Deniz Yetki Alanları Antlaşması imzalanarak Yunanistan-GKRY ikilisinin açık deniz alanları üzerinden İsrail’e irtibata geçmesinin önü alınmaya çalışılmıştır. Ancak bu durumu değiştirmek için Libya’daki Hafter Grubu’nun Libya’daki resmi muhatap olduğu ve Türkiye ile yapılan antlaşmayı tanımadığı argümanı öne sürülmüş, Yunanistan ve GKRY de bu iddiaya destek vermiştir. Bu ihtilafa Libya’da ve Doğu Akdeniz’de artan Türkiye etkisinden rahatsızlık duyan Mısır da dahil edilmiş, Yunanistan ve GKRY karşı hamle olarak Mısır’la Münhasır Ekonomik Bölge Antlaşması imzalamıştır (Güney, 2020: 131-132). Ek olarak Türkiye ile Mısır arasında bir çatışma çıkarılmaya dahi çalışılmıştır. Suriye’de 2024 yılının sonlarında başlayan muhaliflerin saldırısı sonrasında Baas rejiminin de hızla çökmesi de Türkiye’nin konumuna olumlu yönde etki etmiş ve Doğu Akdeniz’deki varlığını güçlendirmiştir.

Sonuç olarak, en azından siyasi düzeyde, esnek ittifak yapısı sebebiyle sürebilmiştir. Bu özelliği daha önce de ifade edilmiş olduğu üzere, üç aktöre de siyasi hareket serbestisi sağlamıştır. Bu sayede özellikle İsrail açısından Türkiye ile ilişkilerin yeniden iyileştirilmesi seçeneği kaybedilmemiştir. Burada sorun olarak ortaya çıkan Türkiye ile ilişkilerin iyileştirilmesi yönünde ilk girişimi kimin yapacağı olmuş, bu konuda da İsrail ilk girişimde bulunan devlet olmuştur. GKRY, Avrupa Birliği ve İsrail desteği ile Kıbrıs Sorunu konusunda büyük bir adım atmak istemiştir ancak Türkiye’yi bir noktaya kadar sıkıştırabilmektedir. Zira daha fazla baskının Türkiye ile KKTC’yi birleşme vb. daha sert önlemler almaya iteceği açıktır. Yunanistan, Türkiye ile olan ticaretini kaybetmeyi istememektedir zira zorda olan ekonomisine önemli bir destek sağlamaktadır. Buna en güzel örnek Yunanistan’a giden Türk turistler verilebilir. Bu turizm hareketliliği Türkiye kıyısına yakın adaların da ekonomisinin merkezi devlet bütçesine yük getirmeden canlanmasını sağlamaktadır. Bu örneklerden de anlaşılacağı üzere üç ülke arasındaki esnek ittifak yapısı informal halde kalmaya devam edecek, gerekli görüldüğü durumlarda yeniden aktifleştirilecektir. Zira ittifak kendisinden beklenen faydayı sağlamaktadır. Bu ittifakı resmileştirerek Türkiye ve Arap ülkelerinin husumetini celp etmek Doğu Akdeniz bölgesindeki ortamın gerginleşmesine yol açacağı için tarafların çıkarına olmayacaktır.

Sonuç

Bu çalışmada ortak tehdit algıları Türkiye olan üç aktörün, Türkiye’yi dengelemek adına oluşturdukları esnek ittifak yapısının arkasındaki şahsi ve kolektif motivasyon kaynakları incelenmiştir. Yine bu iş birliği girişiminin Doğu Akdeniz’deki etkisine değinilmiş,

tarafların güç, fayda ve tehdit algıları açıklığa kavuşturulmaya çalışılmıştır. Temelde tarihi birikim, ekonomik çıkar, askeri güç ve güvenlik tehditleri ana motivasyon kaynakları ve üç ülkeyi bir araya getiren sebepler olarak ortaya çıkmıştır. Türkiye ile ikili ilişkilerin iyi olmaması ittifak benzeri bu yapıyı ortaya çıkaran önemli bir sebeptir. Ancak diğer taraftan da bakılacak olursa, bu tutum Türkiye’nin bölgede nispeten güçlendiğinin de ispatıdır. Zira Ortadoğu’nun güçlü ülkelerinden birisi olan İsrail, yanına iki bölge ülkesini daha alarak Türkiye’yi dengelemeye çalışmaktadır.

Tabi ki Doğu Akdeniz bölgesi Türkiye’nin aktif olduğu bölgelerden sadece birisidir. Bu yüzden tüm gücünü bu üçlü ittifakı dengelemeye ayırmamıştır. Türkiye ile ilişkileri bozulan İsrail, bu üçlü iş birliğini ikili ilişkilerin yeniden iyileştirilmesi için katalizör olarak kullanmaya çalışmıştır. Bu esnek ittifak yapısı bazı açılardan ki bu açılar güç, fayda ve caydırıcılıktır, klasik ittifak yapılarının gösterdiği özelliklerin aynısına sahiptir. Askeri konular ve güvenlik, ortak tehdidin dengelenmesi konularında iş birliği imkânlarını da taraflara sunmaktadır. Fakat üçlü esnek ittifak yapısı en başından itibaren klasik bir ittifakın resmi ve bağlayıcı askeri ayağından yoksundur. Bu yüzden de resmi bir antlaşma olarak tanımlanmasında problemlerle karşılaşmıştır. Ancak İsrail daha önce de 20’inci yüzyılın ikinci yarısında uygulamaya koyduğu Çevresel Strateji Doktrini’nden elde ettiği tecrübe sebebiyle bu konuya ve beraberinde getireceği kısıtlara hazırlıklıdır. Bu tecrübesini de kullanmış ve üçlü esnek ittifakın eksik kalan askeri yönünü Doğu Akdeniz’de yapılan askeri tatbikatlarla, güvenlik iş birliği deklarasyonları ve mutabakat zaptları ile telafi etmeye çalışmıştır.

İttifakın esnek yapısı her üç aktöre de iş birliğinden çok fazla taahhüt altına girmeden fayda sağlam imkânını sağlamıştır. Her üç ülkenin de bu ilişkiyi resmileştirip Türkiye ve Arap ülkelerinin husumetini çekmeye muhalefeti de vardır. Bunun yerine Doğu Akdeniz’deki siyasi, stratejik ve askeri denklemin kendi lehlerine iyileştirilmesi yönünde amaçları, girişimleri ve planları vardır. Bu noktada Türkiye ile iş birliğini geliştirmeye ve bu durumun sağlayacağı imkânlardan faydalanmaya her üç ülkede hazırdır ve razıdır. Son söz olarak; Ortadoğu bölgesinde Türkiye, İsrail açısından Türkiye önemli bir devlettir. Bu yüzden İsrail’in Türkiye’yi kaybetmek gibi bir lüksü yoktur. Bu sebeple İsrail, 2010 yılından sonraki vb. süreçlerde Türkiye’yi kaybetmeden çevrelemeye ve kendisine tehdit olmasını önlemeye çalışmıştır. Bu çevrelemede Arap ülkelerinden faydalanmaya çalışmıştır. Bu stratejinin işlemediği nokta ise Türkiye’nin kendisi ve konumu olmuştur. Mavi Marmara saldırısı ile neredeyse kopma noktasına gelen Türkiye-İsrail ilişkileri başta ekonomik çıkar ve enerji jeopolitiği gibi konular sebebiyle İsrail tarafından sürdürülmeye çalışılmıştır. Bu noktada en önemli etkenlerden birisi enerji jeopolitiği olmuş; Mısır ve Ürdün’e satışı yapılan İsrail doğalgazının Güney Kıbrıs Rum Kesimi (GKRY)-Yunanistan üzerinden uluslararası pazarlara ulaştırılmasının çok zor olması, ibrenin yeniden Türkiye’ye dönmesine yol açmıştır. Zira bir kez daha görülmüştür ki İsrail doğalgazının uluslararası pazarlara ulaştırılmasında en uygun ve makul rota Türkiye üzerinden geçmektedir. Keza nükleer kapasitesi artırmaya çalışan İran’ı stratejik olarak çevrelemek için de Azerbaycan’ın yanında Türkiye’ye ihtiyaç duyulması da bir başka önemli etken olmuştur. Bunlara ek olarak Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’nin varlığı ve Türkiye’nin Mavi Vatan Stratejisi de Türkiye’nin konumunu takviye etmiştir. Bu sayılanlar Türkiye’nin de GKRY ve Yunanistan’la çevrelenmesi, sınırlanması

girişimlerinin başarıya ulaşmasını önlemiştir. Bu yüzden de İsrail bu politikasında değişikliğe gitmiş, üçlü esnek ittifakı geri plana çekmiştir.

Kaynaklar

Adamides, C. ve Christou, O. (2015a). Energy Security and the Transformation of Regional Securitization Relations in the Eastern Mediterranean. S. Katsikides ve P. I. Koktsidis, (ed.), *Societies in Transition: Economic, Political and Security Transformations in Contemporary Europe*, (s. 189-205), Cham, Heidelberg, New York, Dordrecht, London: Springer.

Adamides, C. ve Christou, O. (2015b). Beyond Hegemony: Cyprus, Energy Securitization and the Emergence of New Regional Security Complexes. S. N. Litsas ve A. Tziampiris, (ed.), *The Eastern Mediterranean in Transition: Multipolarity, Politics and Power*, (s. 179-190), Surrey: Ashgate.

Alpher, Y. (2015). *Periphery: Israel's Search for Middle East Allies*, Londra: Rowman & Littlefield Publishers.

Ateşoğlu Güney, N. (2020). Batılı Ülkelerin Doğu Akdeniz Politikaları. K. İnât, M. Ataman ve B. Duran, (ed.), *Doğu Akdeniz ve Türkiye'nin Hakları*, (s. 129-158), İstanbul: SETA Yayınları.

Atlas M. İ. ve Deniz İstikbal, D. (2020). Rusya ve Çin'in Doğu Akdeniz Politikaları. K. İnât, M. Ataman ve B. Duran, (ed.), *Doğu Akdeniz ve Türkiye'nin Hakları*, (s. 183-208), İstanbul: SETA Yayınları.

Aydın, M. ve Kostas, Y. (ed.). (2004). *Turkish-Greek Relations: The Security Dilemma in the Aegean*, Londra ve New York: Routledge.

Ayman, S. G. (2004). Negotiation and Deterrence in Asymmetrical Power Situations: The Turkish-Greek Case. M. Aydın ve K. Yfantis, (ed.), *Turkish-Greek Relations: The Security Dilemma in the Aegean*, (s. 220-224), Londra ve New York: Routledge.

Baconi, T. (2017). "Pipelines and Pipedreams: How the EU Can Support a Regional Gas Hub in the Eastern Mediterranean", *European Council on Foreign Relations, Policy Brief*,

https://ecfr.eu/publication/pipelines_and_pipedreams_how_the_eu_can_support_a_regional_gas_hub_in_7276/

Barkey, H. J. (2011). "The Turkish-Israeli Cold War", *The National Interest*, <https://nationalinterest.org/commentary/the-turkish-israeli-cold-war-5853>.

Biskhu, M. (2009). The South Caucasus Republics and Israel, *Middle Eastern Studies*, 45(2), 295-314.

Bornstein, R. (2018). "Eastern Mediterranean Regional Dynamics: Conflicts and Opportunities for Conflict Resolution Support", *Euro Mesco Policy Brief*, n. 82, <https://www.euromesco.net/publication/eastern-mediterranean-regional-dynamics-conflicts-and-opportunities-for-conflict-resolution-support/>.

- Brom, S. (2011). The Israeli-Turkish Relationship. W. B. Quandt, (ed.), *Troubled Triangle: The United States, Turkey and Israel in the New Middle East*, (s. 57-64), Charlottesville, Virginia: Just World Books.
- Bryant, R. ve Christalla, Y. (2012). *Cypriot Perceptions of Turkey*, İstanbul: TESEV Publications.
- Burch, J. (2011). “Turkey to Freeze EU Ties if Cyprus Gets EU Presidency”, *Reuters*, <https://www.reuters.com/article/idUSTRE78H20L/>.
- Buzan, B. ve Waever, O. (2003). *Regions and Powers: The Structure of International Security*, Cambridge: Cambridge University Press.
- Catignani, S. (2005). The Security Imperative in Counterterror Operations: The Israeli Fight Against Suicidal Terror, *Terrorism and Political Violence*, 17(1-2), 245-264.
- Cha, V. D. (2000). Abandonment, Entrapment, And Neoclassical Realism in Asia: The United States, Japan, and Korea, *International Studies Quarterly*, 44(2), 261-291.
- Çağaptay, S. ve Evans, T. (2012). “The Unexpected Vitality of Turkish-Israeli Trade Relations”, *The Washington Institute for Near East Policy*, Research Notes 16, <https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/unexpected-vitality-turkish-israeli-trade>.
- Cankut, A. (2021). Rumların Akritas Soykırım Planları ve Kıbrıs’ta Çözumsuzluğun Başlangıcı, *ASSAM Uluslararası Hakemli Dergi*, 8(19), 71-87.
- Cohen, G. (2013). “U.S. to Join Largest Aerial Drill in Israel’s History, Along with Italy, Greece”. *Haaretz*, <https://www.haaretz.com/2013-11-06/ty-article/.premium/u-s-to-join-huge-israeli-aerial-drill/0000017f-e3d8-df7c-a5ff-e3fa7d620000>.
- Cohen, J. (2011). “Greece, Israel Sign Pact On Security Cooperation”. *Jewish Telegraphic Agency*, <http://www.jta.org/2011/09/05/news-opinion/israel-middleeast/greece-israel-sign-pact-on-security-cooperation>.
- Dokos, T. P. ve Tsakonas. P. J. (2003). Greek-Turkish Relations in the Post-Cold War Era. C. Kollias ve G. Günlük-Şensen, (ed.), *Greece and Turkey in the 21st Century: Conflict or Cooperation*, (s. 9-35), New York: Nova Science Publications.
- Dombey, D. (2014). “Erdogan Slams Israel as Gaza Conflict Ends Diplomatic Thaw”. *Financial Times*, <https://www.ft.com/content/2be8ee72-10fd-11e4-b116-00144feabdc0>.
- Evaghorou, E. L. (2018). Turbulent Times in the Eastern Mediterranean: The Struggle for Power, *Mediterranean Quarterly*, 29(1), 1-18.
- Evaghorou, E. L. (2020). Energy Developments in the Eastern Mediterranean Region and Geostrategic Implications on the Cyprus Issue, *International Journal of Euro-Mediterranean Studies*, 13(1), 109-133.
- Evripidou, S. (2013). “Experts Agree that an LNG Plant is Best Option for Cyprus”. *Cyprus Mail*, <https://archive.cyprus-mail.com/2013/11/23/experts-agree-that-an-lng-plant-is-best-option-for-cyprus/>.

- Firik, M. K. (2025). “GKRY, Yunanistan’dan Çok İsrail’e Güvendiklerini Açıkladı”, *Anadolu Ajansı*, <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/gkry-yunanistandan-cok-israile-guvendiklerini-acikladi/3464728>.
- Fisher, I. (2012). “Greece, Cyprus to Advance Israeli Power Line to Europe”. *Haaretz*, <http://www.haaretz.com/business/greece-cyprus-to-advance-israelipower-line-to-europe-1.426816>.
- Gilpin, R. (1981). *War and Change in World Politic*, Cambridge: Cambridge University Press.
- Hadar, L. (2001). Orienting Jerusalem Toward Ankara or Cairo? Israel's New Geostrategic Debate, *Mediterranean Quarterly*, 12(3), 24-27.
- Henderson, S. (2013). *Natural Gas Export Options for Israel and Cyprus*, Washington: The German Marshall Fund of the United States.
- Heraclides, A. (2010). *The Greek-Turkish Conflict in the Aegean: Imagined Enemies*, New York: Palgrave Macmillan.
- Huber, D. ve Tocci, N. (2013). “Behind the Scenes of the Turkish-Israeli Breakthrough”, *Istituto Affari Internazionali*, IAI Working Papers, <https://www.iai.it/en/pubblicazioni/behind-scenes-turkish-israeli-breakthrough>.
- Hürriyet Daily News. (2012). Lift Embargo, Turkish Cyprus Calls on Muslims. <http://www.hurriyetdailynews.com/lift-embargo-turkishcyprus-calls-on-muslims.aspx?PageID=238&NID=37076&NewsCatID=359>.
- Inbar, E. (2012). Israel’s National Security Amidst Unrest in the Arab World, *The Washington Quarterly*, 35(3), 59-73.
- Inbar, E. (2013). The Strategic Implications for Israel. E. Inbar, (ed.), *The Arab Spring, Democracy and Security: Domestic and International Ramifications*, (s. 145-165), New York: Routledge.
- Ismayilov, E. (2013). Israel and Azerbaijan: The Evolution of a Strategic Partnership, *Israel Journal of Foreign Affairs*, 7(1), 69-76.
- Jablonsky, D. (2010). National Power. J. B. Bartholomees, Jr., (ed.), *The U.S. Army War College Guide to National Security Issues: Theory of War and Strategy* (Volume I), (s. 126-134), Carlisle, PA: Strategic Studies Institute.
- Karagiannis, E. (2016). Shifting Eastern Mediterranean Alliances, *Middle East Quarterly*, 23(2), 1-11.
- Karbuz, S. ve Baccarini, L. (2017). “East Mediterranean Gas: Regional Cooperation or Source of Tensions?”, *Barcelona Center for International Affairs (CIDOB)*, Notes Internacionales 173, https://www.cidob.org/en/publications/publication_series/notes_internacionales/n1_173/east_mediterranean_gas_regional_cooperation_or_source_of_tensions.
- Khadduri, W. (2012). East Mediterranean Gas: Opportunities and Challenges, *Mediterranean Politics*, 17(1), 111-117.

- Kösebalaban, H. (2010). The Crisis in Turkish-Israeli Relations: What Is Its Strategic Significance?, *Middle East Policy*, 17(3), 36-50.
- Lake, D. A. ve Morgan, P. M. (1997). The New Regionalism in Security Affairs. D. A. Lake ve P. M. Morgan, (ed.), *Regional Orders: Building Security in a New World*, (s. 3-19), University Park, Pennsylvania: The Pennsylvania State University Press.
- Lev, D. (2013). “PM: We Will Always be a Friend to Cyprus”. *Israel National News*, <https://www.israelnationalnews.com/news/167772>.
- Macaron, J. (2019). The Eastern Mediterranean Gas Forum Reinforces Current Regional Dynamics. Washington: Arab Center Washington DC (ACW).
- Mazis, I. T. ve Sgouros. G-A. (2012). The Greek EEZ: Principles of a Geopolitical Analysis, *Regional Science Inquiry Journal*, 4(2), 139-158.
- Midkiff, A. (2012). Shifting Dynamics in the Eastern Mediterranean: The Developing Relationship Between Greece and Israel, *Perspectives on Business and Economics*, 30, 45-53.
- Middle East Monitor. (2015). Israel and Greece Sign Security Cooperation Agreement, <https://www.middleeastmonitor.com/20150720-israel-and-greece-sign-security-cooperation-agreement/>.
- Morelli, V. L. (2015). *Cyprus: Reunifications Proving Elusive*, Washington D.C.: Congressional Research Service.
- Morgenthau, H. J. (1993). *Politics Among Nations: The Struggle for Power and Peace*, New York: McGraw-Hill Inc.
- Nugent, N. (2006). Cyprus and the European Union: The Significance of Its Smallness, Both as an Applicant and a Member, *European Integration*, 28(1), 51-71.
- Özdemir, B. Z. (2020). Uluslararası Deniz Hukuku Perspektifinden Türkiye’nin Doğu Akdeniz Politikası. K. İnät, M. Ataman ve B. Duran, (ed.), *Doğu Akdeniz ve Türkiye’nin Hakları*, (s. 323-348), İstanbul: SETA Yayınları.
- Özkan, C. E. (2023). “GKRY-Yunanista-İsrail Üçgeninde Derinleşen İlişkiler”. Ankara Kriz ve Siyaset Araştırmaları Merkezi (ANKASAM), <https://www.ankasam.org/anka-analizler/gkry-yunanistan-israil-ucgeninde-derinlesen-iliskiler/>.
- Pinfold, R. G. ve Peters, J. (2021). The Limits of Israel’s Periphery Doctrine: Lessons from the Caucasus and Central Asia, *Mediterranean Politics*, 26(1), 25-49.
- Prontera, A. ve Ruszel, M. (2017). Energy Security in the Eastern Mediterranean, *Middle East Policy*, 24(3), 145-162.
- Ravid, B. (2014). “Israel Offers Turkey \$20 m in Compensation Over Gaza Flotilla Raid”. *Haaretz*, <http://www.haaretz.com/news/diplomacy-defense/1.572069>.
- Schweller, R. L. (1994). Bandwagoning for Profit: Bringing the Revisionist State Back in, *International Security*, 19(1), 72-107.

- Smith, H. (2011). “Turkey Natural Gas Search Stokes Tensions with Cyprus”. *The Guardian*, <http://www.theguardian.com/world/2011/oct/02/turkey-gassearch-tensions-cyprus>.
- Stavris, G. (2012). The New Energy Triangle of Cyprus-Greece-Israel: Casting a Net for Turkey?, *Turkish Policy Quarterly*, 11(2), 87-102.
- Stearns, J. (2014). “Cyprus Presses EU to Warn Turkey Over Warship Intrusion”. *Bloomberg*, <https://www.bloomberg.com/news/articles/2014-10-23/cyprus-presses-eu-to-warn-turkey-over-warship-intrusion>.
- Stergiou, A. (2013). Turkey’s Neo-Ottoman Policy and the Greece, Israel-Cyprus Axis: Historical and Geopolitical Parameters, *Thetis*, 20, 487-499.
- Stergiou, A. (2019). Geopolitics and Energy Security in the Eastern Mediterranean: The Formation of New ‘Energy Alliances’. Z. Tziarras, (ed.), *The New Geopolitics of the Eastern Mediterranean: Trilateral Partnerships and Regional Security*, (s. 11-30), Oslo: Peace Research Institute Oslo (PRIO).
- Sun, D. (2009). Brothers Indeed: Syria-Iran Quasi-alliance Revisited, *Journal of Middle Eastern and Islamic Studies* (in Asia), 3(2), 67-80.
- Susser, A. (2014). Israel’s Place in a Changing World Order (1948-2013), *Israel Studies*, 19(2), 218-238.
- Tank, P. (2005). Cyprus: A Note On Security Guarantees And Threat Perceptions, *The Turkish Yearbook of International Relations*, XXXV, 169-176.
- Tziampiris, A. (2013). Greek Foreign Policy in the Shadow of the Debt Crisis: Continuity and New Directions. P. Sklias ve N. Tzifakis (ed.), *Greece’s Horizons: Reflecting on the Country’s Assets and Capabilities*, (s. 27-40), Berlin ve Heidelberg: Springer.
- Tziarras, Z. (2015). The New Geopolitical Landscape in the Eastern Mediterranean: The Israeli Perception, *Eastern Mediterranean Geopolitical Review*, 1(1), 32-43.
- Tziarras, Z. (2016). Israel-Cyprus-Greece: A ‘Comfortable’ Quasi Alliance, *Mediterranean Politics*, 21(3), 407-427.
- Tziarras, Z. ve Mitchell, G. (2015). “Full of Gas, Full of Problems: The Eastern Mediterranean’s Hydrocarbon Showdown”, *The National Interest*, <https://nationalinterest.org/feature/full-gas-full-problems-the-eastern-mediterraneans-11974>.
- Vural, C. (2023). “Ortak Çıkarlar, Güçlü Çıkarlar: Yunanistan ve İsrail Arasındaki Stratejik İlişkilere Dair Analiz”. *TÜRKSAM*, <https://www.turksam.org/detay-ortak-cikarlar-guclu-baglar-yunanistan-ve-israil-arasindaki-stratejik-iliskilere-dair-analiz>.
- Walt, S. M. (1987). *The Origins of Alliances*, Londra: Cornell University Press.
- Waltz, K. (1979). *Theory of International Politics*, Massachusetts: Addison-Wesley.
- Waltz, K. N. (2010). *Theory of International Politics*, Long Grove: Waveland Press, Inc.
- Zisser, E. (2019). Israel and the Arap World-Renewal of the Alliance of the Periphery, *Athens Journal of Mediterranean Studies*, 5(4), 225-240.

Zhukov, Y. M. (2013). “Trouble in the Eastern Mediterranean: The Coming Dash for Gas”. *Foreign Affairs*, <https://www.foreignaffairs.com/articles/cyprus/2013-03-20/trouble-eastern-mediterranean-sea>.

Structured Abstract

Since the early 2000s, Türkiye has revised its foreign policy vision in order to play a more active role in the Middle East. In this context, Türkiye abandoned the Western centered and one-dimensional foreign policy and adopted a new multi-dimensional policy. And began to take an active role in the Middle East. This change in foreign policy vision disturbed Israel. Differentiating security and foreign policy approaches have brought about conflict of interest. This separation became evident during the Hamas-Israel conflict in Gaza in 2009, and the attack against the fleet of civilian ships carrying humanitarian aid that set sail from Istanbul to end the embargo imposed by Israel on. It reached its peak with the attack that resulted the death of 10 Turkish citizens. Realizing that it would suffer economic, military and strategic losses from this situation, Israel attempted to improve relations, but at that time Israel was faced with Turkey's request for a diplomatic apology and for compensation to be paid to the families of its citizens who lost their lives in the incident. However, Israeli policy makers, who saw the deterioration in bilateral relations, decided to improve their relations with Greece and the Greek Cypriot Administration of Southern Cyprus (GCASC), in 2009, in order to balance and contain Turkey, and to establish a flexible alliance with the participation of these countries, without waiting for the relations to deteriorate further.

In this flexible alliance structure, which had a weak military aspect due to being informal, the priority was to limit Turkey and the threat perceived from it, and to control the energy resources discovered in the Eastern Mediterranean region. After the discovery of energy resources reserves in the Eastern Mediterranean region, an economic value has been added to the military and strategic value of the region. As a result, the importance of the region has increased considerably. For this reason, since 2011, an environment of cooperation has emerged between Israel, Greece and the GCASC, especially regarding the Eastern Mediterranean, its energy resources and the delivery of these resources to the global market. All the parties have their own reasons for entering into that quasi alliance that emerged. However, the common reason that is valid for all three is Türkiye, its energy resources and energy transt lines. Problems in Türkiye-Greece and Türkiye-Israel bilateral relations and the Cyprus Problem were effective in the emergence of this alliance-like structure. The problems in the Eastern Mediterranean and the Exclusive Economic Zone (EEZ) have also strengthened this unity. Normally, historical background, economic interests, military power and security threats emerged as the main motivation sources and reasons that brought the three countries together. The lack of good bilateral relations with Türkiye is an important reason for this quasi alliance. However, on the other hand, this attitude is also proof that Türkiye has become stronger in the region. Because Israel, one of the powerful countries of the Middle East, is trying to balance Türkiye by making an alliance with two other countries in the region.

Surely, the Eastern Mediterranean region is just one of the regions in which Turkey is active. That's why she didn't devote all his strength to balancing this triple alliance. Israel, whose relations with Türkiye have deteriorated, has tried to use this quasi allinace as a catalyst for the recovery of bilateral relations. In some respects, this flexible alliance structure has the same features as classical alliance structures, namely power, utility and deterrence. It also offers the parties opportunities for cooperation on military issues and security and balancing the common threat. However, the flexible alliance lacks the formal

and binding military component of a classical alliance from the very beginning. Therefore, problems have been encountered in defining it as an official agreement. However, Israel is prepared for this issue, due to the experience it gained from the Peripheral Strategy Doctrine that it implemented in the second half of the 20th century. It also used this experience and tried to compensate for the missing military aspect of the flexible triple alliance with military exercises in the Eastern Mediterranean, security cooperation declarations and memorandums of understanding.

The flexible structure of the alliance allowed all three actors to benefit from cooperation without making too many commitments. All three countries also have opposition to formalizing this relationship and attracting the hostility of Türkiye and Arab countries. Instead, they have aims, initiatives and plans to improve the political, strategic and military equation in the Eastern Mediterranean in their favor. At this point, all three countries are ready and willing to develop cooperation with Türkiye and benefit from the opportunities this situation will provide. As sum; in the Middle East, Turkey is an important actor for Israel. That's why Israel does not have the luxury of losing Turkey. For this reason, Israel during these crisis, it tried to surround Turkey without losing it and to prevent it from becoming a threat to itself. The breaking point of this strategy was Turkey own dynamics and national interests. Türkiye-Israel relations, which almost came to a breaking point with the Mavi Marmara incident, were tried to boosted and normalized by Israel due to issues such as economic interests and energy geopolitics. At this point, one of the most important factors was energy issue; because the difficulty in transportation Israeli natural gas, which is sold to Egypt and Jordan, to international markets via GCASC and Greece, has caused the needle to turn back to Turkey. Because it has been seen once again that the most convenient and reasonable route for delivering Israeli natural gas to international markets is via Türkiye. Likewise, the need for Turkey, alongside Azerbaijan, to strategically contain Iran, which is trying to increase its nuclear capacity, has been another important factor. In addition, the existence of the Turkish Republic of Northern Cyprus and Turkey's Blue Homeland Strategy have also supported Turkey's position.